

sko-germanskega življa — nekateri so še nekaj desetletij zdržali v enklavah, bili pa gotovo v naslednjih 100 letih asimilirani. Slovanski živelj v Istri, Slovenskem Primorju in Furlaniji, ki je že tedaj, a še bolj in v večji

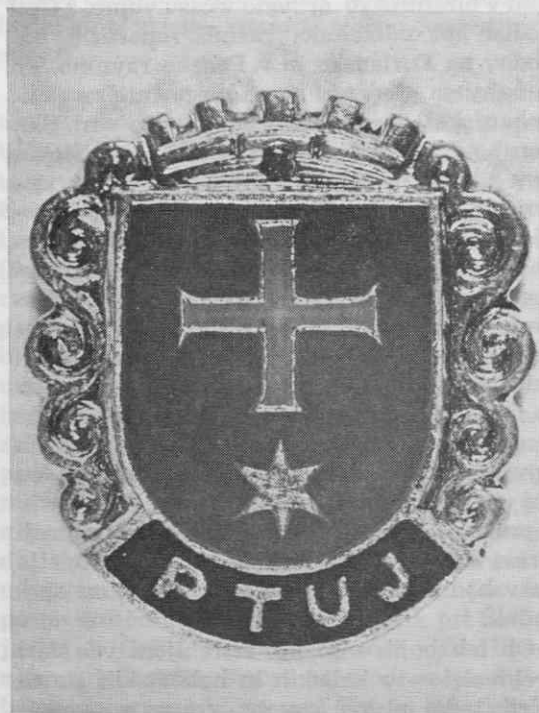
meri kasneje pronical tja, pa je prišel v močnejše organizirano romansko-germansko osredje, s katerim se je jel spajati, vendar je delno, posebej na obrobjih, ohranil samobitnost.

GRB MESTA PTUJA

KRISTINA ŠAMPERL

V predlanskem letu (1976) se je pojavila na trgu značka (glej fotografijo 1) v obliki ščita z zelenim poljem, v katerega je vrisan prosto plavajoč rdeči križ, pod katerim je šestokraka rumena zvezda. V spodnjem delu je napis Ptuj. Ščit je obrobljen s pozlačenimi volutnimi in pravokotnimi okraski. Značka je bila prezentirana kot grb mesta Ptuja.

Grb, predstavljen na znački, je bil dejansko v rabi od druge polovice 19. stol. do II. svetovne vojne, vendar je modifikacija že prej obstoječega grba. Torej gre za historičen grb in ne za grb mesta Ptuja nasploh. Do druge polovice 19. stol. in po II. svetovni vojni se je, oziroma se uporablja grb v obliki ščita s srebrnim (belim) poljem, z rdečim

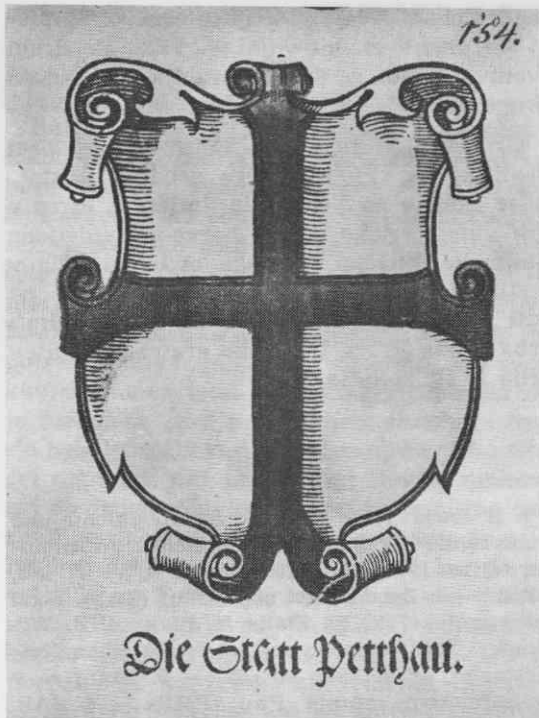

1. Značka

2. Pečat mesta Ptuja iz leta 1273

križem, ki se s kraki dotika stranic in brez zvezde. Težko je direktno ugotoviti, zakaj je do teh sprememb prišlo in zakaj ravno v drugi polovici 19. stol. Zdi se, kot da bi se mesto, ki se bori za svojo avtonomijo, hotelo postaviti z novim grbom. Do spremembe pride ravno v času pospešenih zavestnih akcij Nemcev in njim prijaznih Slovencev za pridobitev Spodnje Štajerske. Nemška kultura je neopazno prodirala pri raznih prireditvah, v društvih in v številnih drugih organizacijah. Grb mesta Ptuja je proti koncu stoletja dobil »novo obleko« tudi na graški deželni hiši.¹ Pri restavriranju zamenja srebrno polje ščita zeleno. Kdaj in zakaj dobi grb rumeno zvezdo, ni znano.

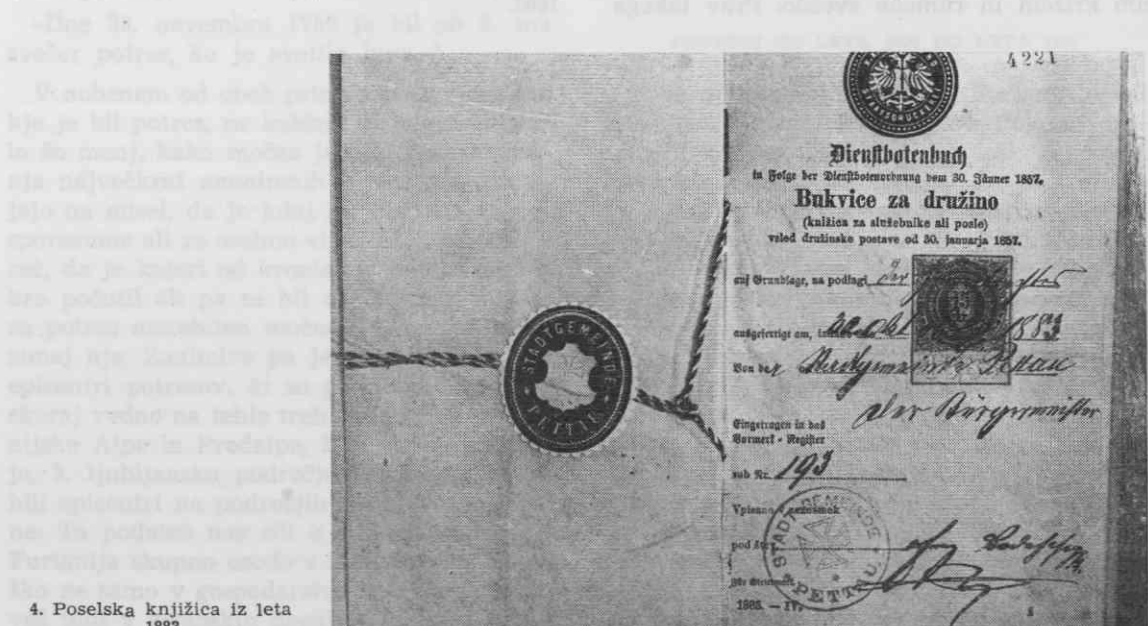

3. Grb mesta Ptuja iz leta 1567, kakršen je v veljavi še danes

Značka je bila med domačini sprejeta kot nemčurska, oziroma Ornikova. V bistvu gre za grb našega mesta ravno iz tega časa. Pojavljala so se vprašanja, kakšen je sploh grb mesta Ptuja, kdaj in kako je nastal. Poskušajmo najti zadovoljiv odgovor. Nismo prvi v teh prizadevanjih, in upam, ne zadnji.

Danes uveljavljen grb (ščit s srebrnim poljem in rdečim križem) po Sarievem² mne-

nju predstavlja ščit sv. Jurija, zavetnika mesta in patrona farne cerkve, prvič upodobljenega na pečatu mesta Ptuja iz 1273³ (1283) (glej fotografijo 2). Widimsky⁴ pa pravi, da je Ptuj dobil svoj grb (sv. Jurija na konju) že leta 1277. V letih 1370—1380⁵ je neznan kipar upodobil sv. Jurija — pešca. Na prsih ima vrisan križ, prav tak, kot je v poznejšem grbu in še v mlajšem pečatu mesta Ptuja. Okoli leta 1400, ko so gotizirali proštijško cerkev, je ptujski mestni grb v obliki ščita z rdečim križem dobil svoje mesto na sklepniku glavne ladje med grbom salzburškega nadškofa in »vojvodine Avstrije«. Ta grb je lahko tudi posledica restavracije iz 19. stol. Vprašanje je, ali je restavrator le obnovil narisani grb ali pa je upodobil tistega, ki je bil v rabi. Na pečatu dokumenta iz leta 1538⁶ je upodobljen sv. Jurij. V pečatu mesta Ptuja se je sv. Jurij obdržal tja do 18. stol. Nad vrati vodnega stolpa je dobro viden grb v obliki ščita z vrisanim križem in letnico 1551. Grb mesta Ptuja je v tem času že imel ustaljeno obliko, znano tudi iz Bartscheve⁷ upodobitve v njegovi knjigi grbov iz l. 1567 (glej fotografijo 3). Na zastavi ptujске mestne garde iz leta 1769⁸ je na eni strani upodobljen sv. Jurij na konju, na drugi strani pa le ščit — belo polje in rdeč križ. Na spisu mestne občine iz leta 1815⁹ je pečat, v katerem je sv. Jurija zamenjal dvoglavi orel z vrisanim križem. Grb mesta Ptuja pa ostaja isti. Leta 1848¹⁰ ga zasledimo na zastavi narodne garde in sicer je na srebrnem polju rdeč križ. Po tem letu se v grbu mesta Ptuja pojavlja rumena zvezda. Pečat mesta Ptuja postane po vsebini in obliki enak grbu le s to razliko,

4. Poselska knjižica iz leta 1883

da je okrogel in ima napis — npr. leto 1870¹¹ ima napis Amts-Siegel der Gemeinde Stadt Pettau. V poselski knjižici iz leta 1883¹² (glej fotografijo 4) sta predstavljena grb in pečat mestne občine, ki ustrežata grbu mesta Ptuja. Leta 1884¹³ se je pri mestni občini pozanimal glede grba A. Schroll, izdelovalec diplom z Dunaja. Zanima ga, če je sv. Jurij še vedno v grbu. Mestna občina pa odgovarja, da je zgodovina grba zavita v temo. Na sodniškem meču iz leta 1555 je sicer upodobljen sv. Jurij in bi tako Ptuj lahko imel v grbu sv. Jurija, vendar se danes uporablja naslednji grb: Ščit z zelenim poljem, rdečim križem in rumeno zvezdo. V tem času je torej grb že imel zeleno polje in ne več srebrnega (belega). Leta 1893¹⁴ Zahn in Siegenfeld razlagata nastanek grba iz ščita sv. Jurija in poudarjata, da zelena brva na sedanjem grbu ni originalna. Grb ohrani to obliko in vsebino do II. svetovne vojne. Leta 1931¹⁵ najdemo v mestni občini Skrabarjevo razlago grba, ki pravi, da je sedaj uveljavljen ščit zelene barve z rdečim križem in rumeno zvezdo. Vendar nadaljuje, da je po mnenju strokovnjakov nastal ta grb šele v 19. stol. Pristni grb pa je sv. Jurij, od katerega se je od 16. stol. naprej uporabljal le njegov ščit, torej grb v obliki ščita z belim poljem in rdečim križem. Isti grb je upodobljen tudi v Historično topografskem leksikonu K. Schmutza iz leta 1822.

Skrabar pravi, da na vprašanje, zakaj se pojavi zelena barva na grbu, ni mogoče odgovoriti. Leta 1902¹⁶ najdemo v glavi uradnih dopisov župana Ornika barvasti grb, in sicer je v dvoglavem orlu grb zelene barve, z rdečim križem in rumeno zvezdo. Prav takega

najdemo na ograji proštjske cerkve, zgrajeni po prvi svetovni vojni — 1932. Po drugi svetovni vojni se spet uporablja grb izpred druge polovice 19. stol.

Grb, kot je prikazan na znački je torej modifikacija že obstoječega grba v 19. stol., in je izdelan po Nemcih in Štajercih, ki so v grb vnesli zeleno barvo, barvo nerazdeljene Štajerske. Značka kot taka bi lahko izšla v seriji značk historičnih grbov, ne more pa iziti samostojno in kot taka predstavljati grba mesta Ptuja. Dejansko gre za prireditev grba iz 19. stoletja.

OPOMBE

1. B. Saria: Neue Chronik zur Geschichte und Volkskunde der innerösterreichischen Alpenländer, Graz 1960, 12. Oktober, str. 2. — 2. Isti, str. 3. — 3. Zgodovinski arhiv Ptuj (ZAP), Fond fotokseroteke (FKT), škatla št. 19. — 4. R. Widimsky: Städtewappen des österreichischen Kaiserstaates, Wien 1864, str. 72. — 5. Hrani se v Pokrajinskem muzeju Ptuj (PMP). — 6. ZAP, FKT, šk. št. 19. — 7. Z. Bartsch: Steiermärkisches Wappenbuch, 1567, str. 154. Fotokopija se nahaja v ZAP, FKT, škatla številka 19. — 8. Hrani se v PMP. — 9. ZAP, FKT, šk. št. 19. — 10. Hrani se v PMP. — 11. ZAP, FKT, šk. št. 19. — 12. ZAP, fond mestne občine (MO), spis št. 1263, 1886. — 13. ZAP, fond mestne občine (MO), spis št. 2746, 1884. — 14. Steiermärkisches Wappen Buch von Zacharias Bartsch 1567. Facsimile-Ausgabe mit historischen und heraldischen Anmerkungen von dr. Josef von Zahn und Alfred Ritter Anthony von Siegenfeld, Graz und Leipzig 1893, str. 83 in 167. — 15. ZAP, fond MO, spis št. 2236, 1931. — 16. ZAP, fond MO, spis št. 2572, 1902.

